

Danijel Alerić

NEOBIČNO HERCEGOVAČKO RIJEČNO IME *MLADE* ILI *MLADI*

Desni pritok rijeke Neretve koji izvire nešto zapadnije od Imotskoga nosi u svom toku više imena. Među njima se — dok teče kroz Ljubuško polje — ističe toponomastički i gramatički upravo nevjerovatno, iako etimološki nazgled posve prozirno množinsko ime *Mlade* ili, rjeđe, *Mladi*, gen. *Mladi*. Sve upućuje na to da je ono turskoga porijekla. Nastalo je vjerovatno ovako: **Muadel-rika* (prema tur. *muaddel su*, *muaddel ırmak* i sl.) 'regulirana rijeka' > **Mádel-rika* > **Mláde-rika* > **Mláde* > *Mlade* ili *Mladi*. Neobičan oblik duguje činjenici da je, kako po svemu izgleda, nastalo istom na pragu modernoga doba.

I. Oblik toga riječnoga imena

1. Može li tekućica koja teče kroz jedinstveno jezično ili, štaviše, jedinstveno dijalekatsko područje katkad nositi i više od jednoga imena? Nije nepoznato da može. Tako je, npr., rijeka Neretva sve do početka 17. st. u gornjem toku bila poznata kao *Viševa* ili *Višina* (po Konstantinu Porfirogenetu — kao *Ζαχλοῦμα*), a u donjem toku kao *Neretva*.¹ Na tu mogućnost upućuje i činjenica da je često i jedna te ista osoba u svojoj okolini poznata više nego samo pod jednim imenom, pogotovu ako se uzme da i nadimak, a nerijetko i prezime, dolazi u funkciji osobnoga imena. Ali, malo je vjerovatno da igdje na svijetu postoji tekućica koja teče kroz jedinstveno dijalekatsko područje i koja s obzirom na svoju dužinu nadmašuje po broju imena tekućicu što izvire nešto zapadnije od Imotskoga i uvire u Neretvu nešto južnije od Čapljine. Ako se zanemari činjenica da ta tekućica u svom gornjem toku, na području sela Drinovaca, prevali dionicu dugu oko 2,5 km tekući ispod zemlje, odnosno ako se prihvati, bez sum-

¹ Usp. D. Alerić, *Porfirogenetovi zahumski toponimi*, Rasprave Zavoda za jezik, knj. 10-11, Zagreb 1984-1985, str. 37-38.

nje, staro, lako dokazljivo ispravno uvjerenje okolnoga hrvatskoga novoštokavskoikavskoga stanovništva da je to jedinstvena tekućica, onda je ona duga samo kojih 76 km, ali je poznata pod cijelim nizom imena, koja se od izvora do ušća javljaju ovim redom: *Vřlika* ili *Vřljika*, zatim *Måtica*, pa *Tijåljlina*, *Rřka* ili *Třjaljskå rřka*, dalje *Pròkop*, *Nõvi pròkop*, *Mlåde* ili *Mlådi*, i na kraju *Tribiřet*, *Trebiřet* ili *Trebiřat*.

2. Dok teče jednim jedinim koritom, svaka je tekućica, razumije se, jedinstvena cjelina, jedinka, upravo kao i svako živo biće. Nju karakterizira i jasno uočljivo kretanje, što, onda, djeluje da i ona — baš kao i svako lako prepoznatljivo živo biće — ima za čovjeka svoju desnu i svoju lijevu stranu. Sve bi to moralo upućivati na logičan zaključak da svaka takva tekućica na svijetu nosi ime u jedninskom obliku i da nema nijedne koja bi bila poznata pod imenom u množinskom obliku. Ali, je li baš tako?

Imotski prtok rijeke Neretve, o kojem je riječ, vjerojatno je i po tome bez premca na svijetu jer jedno od tolikih njegovih imena dokazuje da tako ipak nije. Naime, dok teče kroz Ljubuško polje, on je otprilike od Veljčkõga mosta na cesti Vitina—Veljáci pa do ušća rječice Vriošticë poznat ne samo pod jedninskim imenom *Pròkop* (u mjestima sa svoje desne strane osim u Veljacima, tj. u Grabu, Vařarovićima i Lisicama)² ili *Nõvi pròkop* (u Grabovniku sa svoje lijeve strane),³ nego i pod množinskim, dakle, upravo nevjerojatnim imenom *Mlåde* ili, rjeđe, *Mlådi*. To njegovo drugo, množinsko ime živi uglavnom u mjestima s njegove lijeve, ali i u jednom mjestu s njegove desne strane, pri čemu se oblik *Mlåde* pouzdano javlja u obližnjoj Vitini i Veljacima, a oblik *Mlådi* — u udaljenijim Radišićima.⁴ Ono je, koliko mi je poznato, prvi put dokumentirano potvrđeno istom g. 1867, u glasovitom latinskom *řematizmu fra Petra Bakule*, koji je danas pristupačan uglavnom u suvremenom prijevodu hercegovačkoga franjeva ca dr. Vencela Kosira. Tu se pojavljuje — treba vjerovati prevodiocu — u obliku *Mlade*,⁵ dakle, u obliku u kojem se danas čuje u najbližjoj okolici riječne dionice na koju se odnosi i u kojem je obično zabilježeno u kasnijoj literaturi i na geografskim kartama.⁶

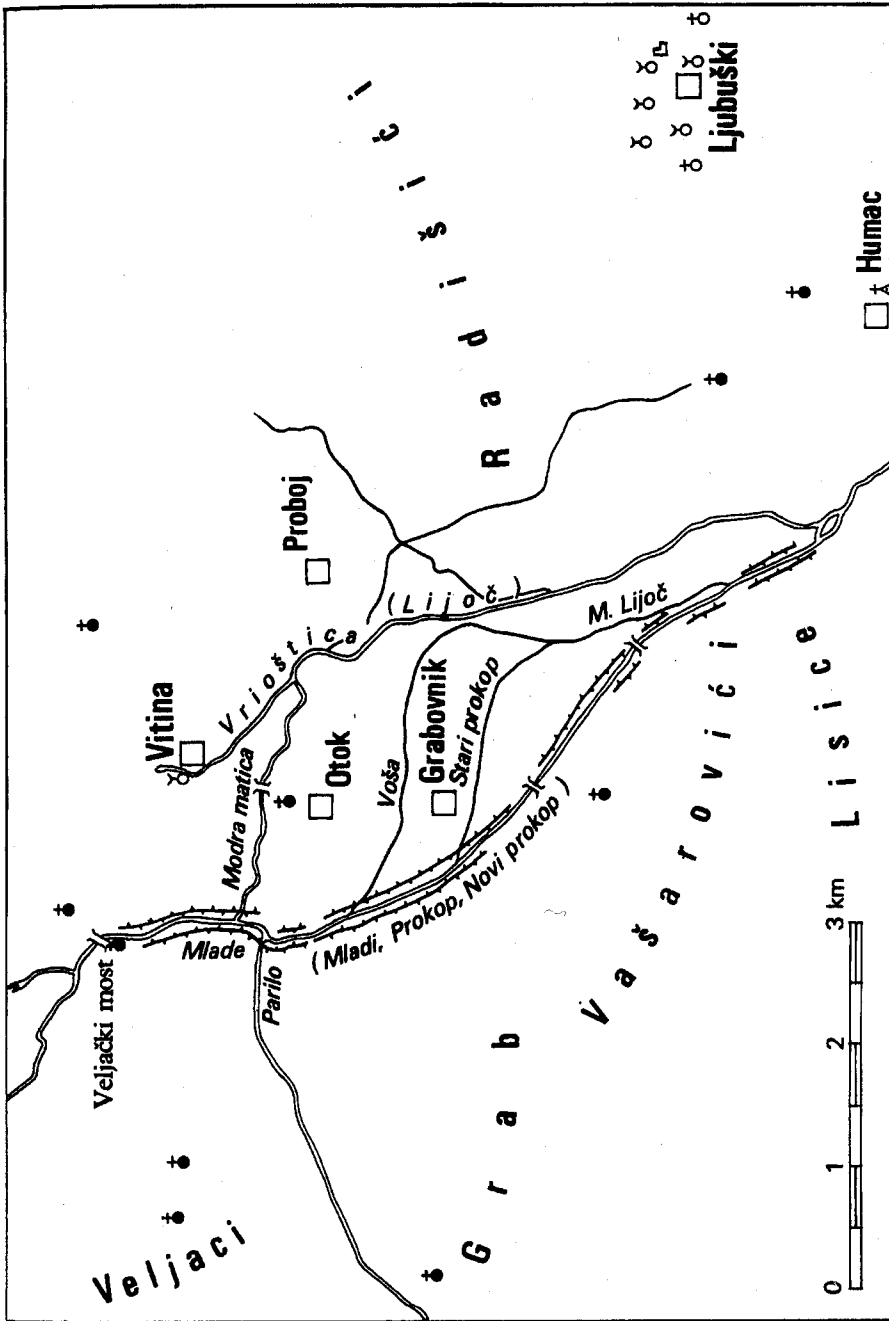
² Tako po kazivanju prof. Ante Matijaševića rođena u Vařarovićima.

³ Tako po kazivanju dipl. inž. Berte Mišetića rođena u Grabovniku.

⁴ Tako po kazivanju prof. Seada Kapetanovića rođena u Vitini, prof. Luke Vukojevića rođena u řipovači (pohađao osnovnu školu u Vitini), dipl. prav. Vice Vukojevića rođena u Veljacima i prof. Petra řarca rođena u Radišićima.

⁵ Usp. P. Bakula, *Hercegovina prije sto godina ili Topografsko-historijski řematizam Franjevačke kustodije i Apostolskog vikarijata u Hercegovini za godinu Gospodnju 1867 (řematizam fra Petra Bakule)*, S latinskog originala iz god. 1867. preveo dr. fra Vencel Kosir, Mostar 1970, str. 155-158.

⁶ Tako, npr., u *Enciklopediji Jugoslavije*, knj. 8, Zagreb 1971, s. v. *Trebiřat*, i na geografskoj karti Jugoslavije razmjera 1 : 50.000, kv. *Mostar*.

Riječna dionica Mlade, Mladi, Prokop ili Novi prokop u svojoj okolini

(nacrtao Milivoj Tenčić)

3. Da je hercegovačko riječno ime u poznatom im obliku *Mlade* bilo nevjerojatno i glasovitim hrvatskim lingvistima, svjedoči činjenica da ga u Akademijinju *Rječniku* Tomo Maretić, koji se je s njim susreo u hercegovačkom šematiizmu iz g. 1873, proglašava nepouzdanim,⁷ a zatim i činjenica da ga u svom *Etimologijskom rječniku* Petar Skok bez ikakva objašnjenja donosi u prepravljenu obliku *Mlada*.⁸ Ali, ono u stvarnosti izgleda čak i nevjerojatnije nego što se čini nakon onoga što je o njemu dosad izneseno. Ponajprije treba kazati i izrijekom da množinski oblici *Mlâde* i *Mlâdi* u nominativu množine ne žive kao pridjevi, nego baš kao imenice, s kratkim drugim slogom. Zatim treba kazati i to da je prvi oblik ženskoga roda, a drugi muškoga (reklo bi se, dakle, *ove Mlâde*, odnosno *ovi Mlâdi*). Te dvije konstatacije upućuju na zaključak da se oblik *Mlâde* izvorno deklinira kao množinski imenički oblik *lâde*, a oblik *Mlâdi* vjerojatno kao množinski imenički oblik *dâni*. Taj bi zaključak bio, međutim, posve pogrešan jer i oblik *Mlâde* glasi danas u kosim padežima – protivno svakom očekivanju – jednako kao oblik *Mlâdi*, ali, opet, ni jedan ni drugi ne glase u tim padežima kao množinski imenički oblik *dâni*. Dekliniraju se upravo ovako:

nom. *Mlâde* ili *Mlâdi*
 gen. *Mlâdi*
 dat. *Mlâdim* ili *Mlâdima*
 ak. *Mlâde*
 vok. —
 lok. *Mlâdim* ili *Mlâdima*
 instr. *Mlâdim* ili *Mlâdima*⁹

Da se i općenito poznatiji oblik *Mlâde* danas deklinira baš tako, i to kao imenica, a ne možda kao neodređeni pridjev, može se zaključivati i po tome što u okolici njime označene riječne dionice ženski neodređeni pridjev *mlâda* živi u nominativu i akuzativu množine s akcentom *mlâde* (ne s akcentom *mlâde* kao u kraju oko gornjega dijela rijeke), ali i po *Šematizmu fra Petra Bakule* u Kosirovu prijevodu, odnosno po ovim književnim sintagmama u tome prijevodu: *riječka zvana Mlade, čišćenje korita rijeke Mladi, od Mladi, preko Mladi* (nije-dnom s genitivom u obliku *Mladih*), *udaljenu rijeku Mlade, u Mladima*.¹⁰

⁷ Usp. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, izd. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, knj. 6, Zagreb 1904-1910, s. v. 1. *Mlade*.

⁸ Usp. P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. 3, Zagreb 1973, s. v. *trijebiti*.

⁹ Tako po kazivanju osoba spomenutih u bilj. 3. i 4.

¹⁰ Usp. P. Bakula, o. c., str. 155-158.

4. Ovdje treba dodati da se imenom u obliku *Mlâde* ili *Mlâdi*, gen. *Mlâdi*, danas označuje i lokalitet (sa srednjovjekovnim grobljem i crkvom) u blizini onoga Veljačkoga mosta. Pod tim imenom, ali samo u obliku *Mlade*, spominje se već g. 1867, dakako, u *Šematizmu fra Petra Bakule*.¹¹

Ne bi bila opravdana pomisao da se je to ime odnosilo najprije na spomenuti lokalitet jer bi duh hrvatskoga jezika tražio da se prema mjesnom imenu u obliku *Mlade* ili *Mladi* načini riječno ime u obliku **Mladska*. Može se, dakle, s razlogom pretpostavljati samo to da je onaj lokalitet zadobio to ime preko prijedložnih sintagama *na Mlade*, *na Mladim (Mladima)* itd. u kojima je prvotno živjelo riječno ime, slično kao što je npr. austrijski glavni grad Beč (njem. Wien) zadobio među Slovencima ime *Dunaj* preko slovenskih prijedložnih sintagama *na Dunaj*, *na Dunaju* itd. u kojima je prvotno živjelo ime rijeke Dunava.

II. Etimološki pogled na to ime

1. Riječno ime *Mlâde* ili *Mlâdi*, gen. *Mlâdi*, izgleda etimološki vrlo prozirno. Nije, dakle, čudo da se u okolici Ljubuškoga tumači upravo kao da u punom obliku glasi *Rika mlâde* 'rijeka nedavno udate djevojke, mladina rijeka' ili *Rika (dvôje) mlâdi* 'rijeka mladića i djevojke'. Naravno, to je tumačenje zaodjeveno u naivne priče: po prvoj je istom udata *mlâda* u svatovskoj povorci prelazila preko Veljačkoga, nekada drvenoga mosta pa slučajno pala u rijeku i utopila se; po drugoj se je *dvôje mlâdi*, zbog roditeljskoga protivljenja da se uzmu, hotimično utopilo u toj rijeci kod istoga, Veljačkoga mosta.¹² Isto tako nije čudo da hercegovački franjevac i književnik Martin Mikulić (1841-1912) u jednoj svojoj pripovijetki polazi, reklo bi se, od puno realnije pretpostavke da je riječno ime u obliku *Mlade* nastalo pojednočlanjivanjem prvotne toponomastičke sintagme **Mlade vode*. Pjesnički oblikovana rečenica u kojoj to njegovo mišljenje dolazi do izražaja i u kojoj se za nj pokušava naći čak i uporište u stvarnosti glasi u cjelini ovako: "Prošlih stoljeća Tihaljina bila mala tiha rijeka, ali kad nad Klobukom u njoj zaklokota Klokun od sedam vrela, kad pod Vitinom zašikljaše mlade vode Mladi, narasla je čitava vodurina i cijelo ogromno Ljubuško polje zaplavila."¹³

¹¹ Ib., str. 156.

¹² Tako po kazivanju prof. Seada Kapetanovića rođena u Vitini i dipl. inž. Berte Mišetića rođena u Grabovniku (prva priča), odnosno po kazivanju prof. Petra Šarca rođena u Radišićima (druga priča).

¹³ Usp. M. Mikulić, *Pustinjakove pripovijetke iz seoskog života zapadne Hercegovine*, Duvno 1972, str. 158. Napominjem da sam u navedenoj rečenici ispravio očitu tiskarsku pogrešku: neuobičajeni genitiv jednine *Mlade* (u zbirci, na str. 158, upravo "*mlade*") zamijenio sam uobičajenim genitivom množine *Mladi* koji je u skladu npr. s Mikulićevim instrumentalom množine *Mladima* (u zbirci, na str. 159, upravo "*Mladima*").

Riječno ime *Mlade* ili *Mladi*, gen. *Mladi*, izgleda etimološki toliko prozirno da bi, bez sumnje, i mnogi suvremeni slavenski onomastičar, osobito onaj koji bi znao kako su se prema njemu odnosili lingvisti Maretić i Skok, zaključivao samo to da je "motivirano" hrvatskim pridjevom *mlád* u značenju 'svjež, nov', odnosno da je prvotno u punom obliku glasilo **Mlade vòde*, kako je mislio i franjevac Martin Mikulić. Ali, sumnju u vrijednost toga zaključka — ako slično formulirani zaključci, toliko česti u novijoj onomastičkoj literaturi, uopće imaju kakve vrijednosti — unosi najviše upravo nemogućnost da se daje prihvatljiv odgovor na pitanje zašto bi dionica jedne jedinstvene tekućice dobila množinsko ime, i to još množinsko ime koje u pretpostavljenom prvotnom dvočlanom obliku izgleda čak i nevjerovatnije od onoga u potvrđenom jednočlanom obliku.

2. Da bi se došlo do utemeljenijega odgovora na pitanje o porijeklu i izvornom značenju toga riječnoga imena, treba poći od nekih osnovnih geografskih i toponomastičkih činjenica koje su s njim povezane.

Treba najprije znati da je imotski pritok rijeke Neretve u toku kroz Ljubuško polje reguliran. To se može zaključiti i po geografskoj karti Jugoslavije razmjera 1 : 50.000 (kv. *Mostar*). Na njoj se razabire da je opkoljen nasipima na dvjema dionicama: na dionici od Klobuka na ulazu u Ljubuško polje do početka sela Veljākā, u dužini oko 1,5 km, i na dionici od Veljačkoga mosta na cesti Viti-na—Veljaci do ušća rječice Vrioštice pri izlazu iz Ljubuškoga polja, u dužini oko 7 km. Tome dodajem da između tih dviju dionica — otprilike na razmaku od 1,5 km — nema nasipa jer su, zbog sastava tla i dubine riječnoga korita, bili nepotrebni. Po *Šematizmu fra Petra Bakule* iz g. 1867. regulaciju su utanačili austrijski i turski car, i to već g. 1833,¹⁴ a po povjesničaru Marku Vegi, koji se oslanja na jedno pismo pisano 7. srpnja g. 1845, regulacija je bila provedena do g. 1845, i to pod vodstvom Rizvan-bega, sina glasovitoga Ali-paše Rizvanbegovića, i uz pomoć austrijskoga inženjera Luchinija.¹⁵

Ni Bakula ni Vego ne omogućuju da se kaže kuda je točno prije regulacije tekao Neretvin pritok kroz Ljubuško polje. Sačuvana je, međutim, pučka predaja po kojoj je od Veljačkoga mosta na sjeverozapadnom kraju mjesta Vitine tekao prema jugu — uglavnom svojim današnjim koritom — još samo nešto više od 1 km. Dalje je, po toj predaji, tekao prema istoku, današnjim koritom tzv. *Mordre matice*, a onda, od jugoistočnoga kraja mjesta Vitine, opet prema jugu, današnjim nastavkom korita rječice Vrioštice.¹⁶ — Ni Bakula ni Vego ne omogućuju ni da se odgovori na pitanje je li regulacija tada provedena na objema spomenutim dionicama ili samo na onoj drugoj, dužoj. Ipak, daje se zaključiti da je

¹⁴ Usp. P. Bakula, o. c., str. 155.

¹⁵ Usp. M. Vego, *Bekija kroz vijekove*, Sarajevo 1964, str. 185; M. Vego, *Iz prošlosti Trebižata*, Zvuci Trebižata, Trebižat 1975, str. 56.

¹⁶ Tako po kazivanju dipl. inž. Berte Mišetića rođena u Grabovniku.

provedena ili samo na drugoj, dužoj dionici ili najprije na njoj, jer je s nje poplavna voda ugrožavala i dio Ljubuškoga polja pred značajnim turskim središtem Vitinom i vrgorsko polje Rastok za čiju je melioraciju bila zainteresirana Austrija. Mora se uzeti i da je bila provedena na cijeloj današnjoj drugoj dionici jer na to upućuje spomenuta pučka predaja da je do regulacije Neretvin pritok tekao uglavnom drugim, dosta udaljenijim koritom.

Treba imati na umu i neke činjenice u vezi s imenom toga Neretvina pritoka u *Šematizmu fra Petra Bakule*. U tome se djelu taj pritok u toku kroz Ljubuško polje najprije označuje imenom *Tihaljina*,¹⁷ imenom koje je, inače, kao ime Neretvina pritoka od njegova ponovnog izvora u Drinovcima, prvi put potvrđeno g. 1774, u obliku *Tialjina* (graf. *Tiaglina*).¹⁸ Zatim se u njemu taj Neretvin pritok u toku kroz Ljubuško polje označuje, kako je već rečeno, i dotada nepotvrđenim imenom *Mlade*.¹⁹ Nema, međutim, razloga za sumnju da se je to ime i u Bakulino doba odnosilo na onu njegovu drugu reguliranu dionicu, onu koja je danas u obližnjim naseljima poznata i pod imenom *Prokop*, odnosno — u Grabovniku — *Novi prokop*.²⁰

Iz Bakulina se djela, doduše, ne vidi da je u njegovo doba Neretvin pritok bio u toku kroz Ljubuško polje označivan i imenom *Prokop*. Ipak se može s razlogom tvrditi da je i to, etimološki uistinu prozirno ime živjelo u to doba. Dapače, treba uzeti da je počelo živjeti ubrzo nakon g. 1833, odnosno odmah po početku regulacije Neretvina pritoka, i da je kasnije pridonijelo posvemašnjem istiskivanju onoga Bakulina imena *Tihaljina* iz Ljubuškoga polja. Bakula ga ne spominje najvjerojatnije zato što ga je doživljavao — kao običan apelativ.

3. Činjenica da se imenom *Mlade* ili *Mladi*, gen. *Mladi*, danas označuje ista regulirana dionica Neretvina pritoka koja i imenom *Prokop* ili *Novi prokop* i da je to ime toponomastički i gramatički osebujno i nestabilizirano, vodi do zaključka da je i ono, kao i ime *Prokop* ili *Novi prokop*, nastalo poslije g. 1833. i kasnije pridonijelo posvemašnjem istiskivanju onoga Bakulina imena *Tihaljina* iz Ljubuškoga polja, ali da nije hrvatskoga, pa ni slavenskoga porijekla, kako to izgleda na prvi pogled. Na to da je upravo turskoga porijekla upućuje osobito č-

¹⁷ U Kosirovu prijevodu: "Tihaljina i Vrioštica su rijeke koje izvrsno natapaju to polje." (Usp. P. Bakula, o. c., str. 154.)

¹⁸ Usp. A. Fortis, *Viaggio in Dalmazia*, vol. II, Venecija 1774, str. 11b.

¹⁹ Usp. P. Bakula, o. c., str. 155-158.

²⁰ U Grabovniku se, s druge strane (po kazivanju dipl. inž. Berte Mišetića rođena u tome selu), antonomom *Stari prokop* označuje prokop koji spaja Novi prokop i Mali Lijoč prolazeći pri tom s južne strane toga sela. Sudeći po imenu, kroz taj je Stari prokop bila usmjerena regulirana tekućica prije nego što je za nju južno od Staroga prokopa bio uređen dio njezina današnjega korita. Možda je upravo ta činjenica utjecala na formiranje mišljenja odražena u djelu Martina Mikulića da se imenom *Mlade* zove Neretvin pritok do Otúnja, dakle, samo do mjesta na području sela Grabovnika. (Usp. M. Mikulić, o. c., str. 159.)

njenica da ni danas nije uobičajeno posvuda na desnoj strani riječne dionice na koju se odnosi, u naseljima u kojima je i do g. 1878. živjelo samo kršćansko katoličko stanovništvo,²¹ nego uglavnom na lijevoj strani te dionice, na kojoj su se do g. 1878. nalazila turska središta cijeloga ljubuškoga kraja: Ljubuški (doduše, samo neizravno upućen na lijevu stranu te dionice) i Vitina (relativno blizu lijeve strane te dionice).²²

4. U traganju za turskom riječju od kojega je to ime poteklo treba, svakako, polaziti od oblika *Mlade*, gen. *Mladi*, zbog ozbiljnih razloga koji se razabiru i iz dosadašnjega izlaganja:

a) oblik je *Mlade* po raspoloživim podacima stariji od oblika *Mladi* (potvrđen je od g. 1867), a i općenito poznatiji od njega, kako u govoru okolice riječne dionice na koju se ti oblici odnose, tako i u dosadašnjoj literaturi i na geografskim kartama;

b) oblik je *Mlade* danas uobičajen u Vitini, a Vitina je u vrijeme regulacije Neretvina pritoka bila ne samo značajno središte turske moći nego i naselje na čijem je području – dotada najviše izloženu poplavnim vodama – regulacija toga pritoka morala i započeti (u blizini današnjega Veljačkoga mosta).

U Škaljićevu rječniku hrvatsko-srpskih turcizama ne nalazim turcizma od kojega je moglo nastati riječno ime u obliku *Mlade*, gen. *Mladi*.²³ Ali, ta činjenica ne govori mnogo jer u tome rječniku nema ni nekih drugih hercegovačkih turcizama, npr. ni vrlo čestoga hercegovačkoga turcizma *kāvoda*, *kāvada*, *kāvāda* ili *kāvātija* u značenju 'vrsta povrća, rajčica' (< tur. *kavata*) na koji sam upozorio prije više od dvadeset godina.²⁴ Nevolja je samo u tome što meni ni iz drugih izvora nije poznato da igdje na hrvatskom ili bar na širem južnoslavenskom prostoru živi turcizam od kojega je moglo nastati ono riječno ime. Valja, međutim, računati i s mogućnošću da se u hrvatskom jeziku neki turcizmi, zbog raznih razloga, do danas nisu sačuvali iako se može pretpostaviti da su u njemu postojali. Ovdje se – s obzirom na to da u turskom jeziku živi arabizam *muaddel* u značenju '1. izmijenjen, prepravljen, 2. razuman, uravnotežen'²⁵ – mora računati upravo s mogućnošću da je u toku i po završetku regulacije one današnje druge regulirane dionice sama ta dionica među muslimanskim voditeljima regulacije, pa i među viđenijim vitinskim i ljubuškim muslimanima rado nazivana hibridnom, tursko-hrvatskom polusloženicom **Muàdel-rika* (prema

²¹ Usp. P. Bakula, o. c., str. 157-158.

²² Ib., str. 158. i d.

²³ Usp. A. Škaljić, *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo 1966.

²⁴ Usp. D. Alerić, *Da li Banović Strahinja oprašta svojoj ljubi*, Filologija, knj. 6, Zagreb 1970, str. 36-37.

²⁵ Usp. N. Vančev i dr., *Турско-български речник*, izd. Bugarska akademija nauka, Sofija 1952, s. v. *muaddel*.

tur. *muaddel su*, *muaddel ırmak* i sl.) ili, sažimanjem, **Mádel-rıka*, naravno, u značenju 'regulirana rijeka'.²⁶

Polusloženica **Muàdel-rıka* ili **Mádel-rıka* izgleda posve vjerojatno, čak i s obzirom na akcenat. Po obliku spada među dobro poznate tursko-hrvatske polusloženice tipa *dilber-Mara* 'lijepa Mara'. Samo, za razliku od njih, njezino je pravo značenje — sudeći po tome što turcizam **muadel* ili **madel* nije zabilježen na južnoslavenskom prostoru — moralo priprijetim muslimanskom i kršćanskom svijetu biti uglavnom nepoznato. Osim toga, prvi dio te polusloženice, kako se vidi, završava likvidnim suglasnikom *l*, a drugi počinje likvidnim suglasnikom *r*. Budući da ni likvidni slijed *lr* nije poznat u hrvatskom jeziku, ona je mogla u ustima priprijetijega muslimanskoga, a pogotovu kršćanskoga svijeta lako doživjeti promjenu. Problem je nezgodnoga suglasničkoga slijeda u njoj mogao biti najlakše riješen metatezom **Mádel-rıka* > **Mláde-rıka* (jasno je da zbog dvosložnosti njezine prve komponente ne bi mogla doći u obzir sva-rabaksa tipa **al-grah* 'crveni grašak' > *àligráh* i da zbog razumljivosti njezine druge komponente ne bi mogla doći u obzir kontaktna metateza tipa *bajrak* > *barjak*). Pri tom je polusloženicu **Mláde-rıka* priprijetiji muslimanski i kršćanski svijet mogao shvaćati i kao riječno ime **Mláde* kojemu je postpozitivno dodana apozicija *rıka*. Mogao ju je, dakle, shvaćati jednako kao da ju je čuo u obliku **Mláde, rıka* ili **rıka Mláde*.²⁷ Ime koje mu se je iz toga polusloženičkoga imena nametalo u obliku **Mláde* doživljavao je, bez sumnje, kao neodređeni ženski množinski oblik pridjeva *mlád* i tako ga deklinirao: **Mláde*, gen. *Mládi* (odgovara današnjem književnom obliku *mládih*), dat. *Mládım* ili *Mládıma*, ak. **Mláde* itd. Na tu prvotnu, pridjevsku deklinaciju upućuju današnji kosi padežni oblici s dugouzlaznim akcentom na prvom slogu, bez obzira na to što se i oni danas redovito doživljavaju kao imenički oblici. Kasnije je to ime u čestom akuzativnom, a onda — pod utjecajem toga akuzativnoga — i u mnogo rjeđem istolikom nominativnom obliku zadobilo, promjenom akcenta, prihvatljiviji, imenički oblik *Mláde*. Otada, međutim, ima još osebujniji izgled jer u hrvatskom jeziku nema nijedne imenice ženskoga roda koja bi se deklinirala kao to ime.

²⁶ Same sintagme *muaddel su*, *muaddel ırmak* i sl. nisu, doduše, zabilježene u meni pristupačnim općim rječnicima turskoga jezika. Na žalost, njihovo postojanje u turskom jeziku — jednako kao ni postojanje bilo kakvih istoznačnica u tome jeziku — ne može mi zasad potvrditi ni Faik Beširević, dipl. inž. građevinarstva i autor prvoga većega tursko-hrvatskoga rječnika, u opsegu oko 1500 tipkanih strana (prihvatila ga radi objavljivanja Matica hrvatska još prije koju godinu), ali misli da su sasvim vjerojatne u turskoj tehničkoj terminologiji prve polovine 19. st. — Sličnim je sažimanjem u zapadnoj Hercegovini, ali među kršćanima, i ime *Muhamed*, preko oblika *Muàmed*, zadobilo pučki oblik *Màmet* ili *Mámed*.

²⁷ Usp. kasniju, donekle nategnutu sintagmu **Rıka mláde* 'rijeka nedavno udate djevojke, mladi-
na rijeka' koja se nazire u spomenutoj priči o postanku riječnoga imena *Mláde*.

5. Valja, dakako, odgovoriti i na pitanje zašto je riječno ime koje je nekad moralo živjeti u ženskom obliku **Mlāde*, zadobilo s lijeve strane regulirane di-onice i muški oblik *Mlādi*, npr. u Radišićima. Na nj nije teško odgovoriti ako se ima na umu iznesena činjenica da se svi današnji kosi padežni oblici imena *Mlāde* ili *Mlādi* u svemu podudaraju. Nameće se, naime, zaključak da je onaj nekadašnji pridjevski oblik **Mlāde* i u Radišićima najprije zadobio prihvatljiviji, imenički akuzativni oblik *Mlāde*. Prema njemu je, onda, mogao lako nastati (možda preko prijelaznoga nominativnoga oblika *Mlāde*) novi nominativni oblik *Mlādi*, i to zato što je taj novi oblik, za razliku od onoga starijega (**Mlāde* ili, pak, *Mlāde*), omogućivao da se deklinacijski izuzetno riječno ime uklopi u jedan od poznatih imeničkih deklinacijskih tipova, pa makar on bio i muški (*ljūdi*, gen. *ljūdi*).

III. Zašto je to ime zadržalo neobičan oblik

Može se s razlogom zaključivati da je hercegovačko riječno ime *Mlāde* ili *Mlādi*, gen. *Mlādi*, uistinu vrlo mlado, odnosno da mu nema više od stotinu i šezdeset godina. Djeluje, mislim, realno i zaključak da je nastalo od hibridne, tursko-hrvatske polusloženice **Muādel-rīka* (prema tur. *muaddel su*, *muaddel ırmak* i sl.) u značenju 'regulirana rijeka': **Muādel-rīka* > **Mādel-rīka* > **Mlāde-rīka* > **Mlāde* > *Mlāde* ili *Mlādi*, gen. *Mlādi*. Ali, zašto je sve do danas zadržalo neobičan oblik, odnosno zašto toponomastički i gramatički nije posve usklađeno s duhom hrvatskoga jezika pa zadobilo npr. oblik *Mlāda* s kojim je operirao Petar Skok?

Čini se da riječno ime *Mlāde* ili *Mlādi* nije posve usklađeno s duhom hrvatskoga jezika upravo zato što je relativno vrlo mlado, ili, bolje, upravo zato što je nastalo u malograđanskoj sredini na pragu modernoga doba, u kojem često — zbog pretjerane sklonosti za vlastitim isticanjem — dolazi i do namjernoga prihvaćanja ne samo nepotrebnih tuđih riječi nego, što je puno gore, i tuđih oblika koji se ne slažu s duhom hrvatskoga jezika. Da bi to morao biti pravi razlog za zadržavanje njegova neobičnoga oblika, pogotovu onoga koji glasi *Mlāde*, potvrđuje činjenica da se od 19. st. na hrvatskom tlu šire čak i osobna imena tipa *Tonći* (m.) ili *Ines* (ž.) i nameću mjesna imena tipa *Uvala Skot*. A da i u kraju oko imotskoga pritoka rijeke Neretve ima sigurnih primjera koji to potvrđuju, svjedoči možda najzornije činjenica da je staro mjesno ime u normalnom hrvatskom obliku *Runović* danas i u samim Runovićima poznatije u imotskom "činnovičkom" obliku *Rúnović*, koji, dakako, najviše šire upravo oni poluškolovani Runovićani.

Résumé

LE POTAMONYME HERZÉGOVINIEN BIZARRE DÉNOMMÉ *MLADE* OU *MLADI*

L'affluent droit de la rivière Neretva qui prend sa source un peu plus à l'ouest de Imotski englobe plusieurs noms, dont au cours où il coule par le champ de Ljubuški, s'excelle le nom toponomastiquement et grammaticquement presque incroyablement quoique à l'apparence étymologiquement très transparent *Mlade* ou, plus rarement, *Mladi*, gen. *Mladi*.

Quelle est la provenance de ce potamonyme? Il faut d'abord avoir en vue les faits suivants:

1. par le nom *Mlade* ou *Mladi* vient d'être désignée précisément une partie de régularisation de l'affluent de Neretva, celle qui se trouve sur la ligne à peu près allant de Veljački most (le pont de Veljaci) sur le territoire du village Vitina jusqu'à l'embouchure de la petite rivière Vrioštica;

2. la régularisation de l'affluent Neretva fut réalisée dans la période entre l'année 1833 jusqu'en 1845;

3. le nom *Mlade* ou *Mladi* fut pour la première fois enregistré en 1867, et précisément sous la forme *Mlade* qui est plus connue encore aujourd'hui que la forme *Mladi*;

4. le nom *Mlade* ou *Mladi* est en usage aujourd'hui en principe seulement dans les habitats qui se trouvent sur la partie gauche du canal où le centre d'irradiation de la forme plus connue *Mlade* se trouve à Vitina, habitat qui fut au temps de la régularisation aussi un centre plus important du pouvoir turc comme aussi un habitat sur le territoire duquel – jusqu'ici au maximum exposé aux débordements – la régularisation devait commencer;

5. sur le territoire des habitats se trouvant sur la partie droite de la partie régularisée cette partie de régularisation est connue en principe sous le nom étymologiquement complètement transparent de *Prokop* ("le canal creusé").

Tous ces faits nous incitent à la conclusion que le potamonyme *Mlade* ou *Mladi* est d'une provenance turque. Il eut sa naissance entre 1833 et 1845 vraisemblablement de la manière suivante, précisément: **Muadel-rika* (d'après le turc *muaddel su* ou *muaddel ırmak* et ainsi de suite) "la rivière creusée, canalisée" > **Mâdel-rika* > **Mlade-rika* > **Mlade* > *Mlade* ou *Mladi*.

Pourquoi encore aujourd'hui ce nom n'est pas complètement adapté à la grammaticalisation de la langue croate pour obtenir enfin la forme par ex. *Mlada*? Il paraît que précisément pour raison qu'il tire sa naissance d'un entourage petit-bourgeois se trouvant au seuil d'une époque moderne dans laquelle très souvent – à cause d'une inclination outrée de se distinguer – arrive aussi à l'acceptation intentionnée même des formes étrangères ne s'accordant avec la grammaticalisation de la langue croate (cf. par ex. les anthroponymes du type *Tonći* ou *Ines* et le toponyme *Uvala Skot*).